

LIKOVNA UMETNOST

POJMI:

- **Štuk** je zmes mavca, zmletega apnenca, vode in veziva. Okras iz štuka je bil še posebej priljubljen v baroku.
- **Mozaik** je posebna slikarska tehnika, pri kateri se raznobarni kamenčki ali steklene kocke vtisnejo v svež omet.
- **Stavbna oz. arhitekturna plastika** je kiparstvo, ki je povezano z arhitekturo, na primer kapiteli, portali in okenski okvirji.
- **Tapiserija** nastane s tkanjem raznobarnih niti in je namenjena za okras sten.
- **Okenska slika (vitraj ali vitraž)** nastane tako, da obarvano steklo razrežemo na primerne koščke, ki jih med seboj povežemo s svincem.

POVZETEK:

Umetnost-dejavnosti, katere namen je ustvarjanje z estetsko vrednostjo.

Grška umetnost:

- Geometričen slog-protogeometrični slog (1000-700 pr. n . št.)
  - Poslikave keramičnih posod (ornamenti, trakovi, zlomljeni trakovi-meandri, trikotniki, zvezde, krogi)
  - kipci
  - Podobe ljudi in živali so narejene strogo po geometrijskih pravilih
  - Začetek grške arhitekture (grška svetišča)
- Arhajska umetnost-Arhaično obdobje (700-480 pr. n . št.)
  - Velik preobrat-nove oblike izražanja
  - Arhitektura
    - Leseno gradnjo so nadomeščali s kamnito
    - Dorski tempelj-stebno preddverje (enojno ali dvojno)
    - Akropola-svetiščni predel
    - Agora-tržno območje
    - Dorski steber-nima baze,deblo z žlebovi stoji na talni plošči, na vrhu je prstan, nad njim blazna in kvadratna plošča
    - Jonski steber-baza z več prstani, deblo je vitkejše, žlebiči se ne stikajo pod ostrim kotom (dorski), med njimi je ozka brv ravne ali zaobljene površine, kapitel je venec navzven zavihanih listov, nad katerimi je blazina, kis e polžasto ovije-voluti
    - Korintski steber-razvil se je iz jonskega reda, baza, žlebiči podobni jonskim, na kapitelu je košarica iz akantovih listov, iz katere rastejo na vogalih 4 polžasto zvita stebila, na katerih je konkavno posneta plošča
    - Kipi ljudi so nadomestili stebre (deklet)-kariatide
    - Kolosalni steber-steber, ki povezuje več nadstropij
  - Kiparstvo:
    - Strogo frontalni (podobno egipčanskim), s hrbtom se ne dotikajo plošče (drugačno kot egipčanski)
      - Odprte oči, roke tik ob telesu, noge skupaj, arhaični/arhajski nasmešek
      - Kuros-kip mladeniča
      - Kora-kip mladenke
  - Slikarstvo:
    - Ohranilo se je le vazno slikarstvo

- Črnofiguralno-ploskoviti, stilizirani, temni liki
- Rdečefiguralno-črno ozadje, figure so rdečkastorjave, s potezami, ki nakazujejo telesno obliko
- Klasična umetnost-klasično obdobje (480-323 pr. n. št.)
  - o Vsak del je bil del celote
  - o Skladnost-idealna razmerja (zlati rez) človek-1:6
  - o Bolj realistično
  - o Arhitektura:
    - Več tipov templjev (dorski in jonski slog)
    - Arhitektura stebrišč in gledališč
  - o Kiparstvo:
    - Ideal lepega človeka (atleti, bogovi, slavni posamezniki)
  - o Slikarstvo:
    - Stenske, tabelne slike, mozaiki
    - Malo ohranjenega, veliko rimskih kopij
- Helenistična umetnost-helenistično obdobje (323-34 pr. n. št.)
  - o Osvajanja Aleksandra Velikega
  - o Kiparstvo:
    - Razgibanost, trenutnost, čustva
    - Prikazalo značaj in družbeni položaj upodobljene osebe
    - Motivi iz vsakdanjosti
  - o Slikarstvo:
    - Stensko in tabelno
    - Apel
    - Sodobnik rimskega slikarstva
  - o Prek rimskega lahko sklepamo, kako je izgledalo grško

Etruščanska umetnost:

- o Sredina 8. stoletja pr. n. št.
- o Arhitekturni spomeniki (svetišča podobna grškim, kupole, oboki, grobovi)
- o Kiparstvo (zlatarstvo, ščiti, zrcala, ohišja vozovi...)
  - Podobe iz vsakdanjosti
  - Bronaste plastike
- o Slikarstvo (poslikave grobov)
  - Mešanica bližnjega vzhoda, Grčije in Tarqunije (blizu Rima)
  - Motivi: lov, jahanje, atleti, ples, pojedine, obredi, onostranstvo, gr. miti...
  - Prefinjenost, razkošje, bogate barve...
  - Osebe so na barvnem traku pred nevtralnimi ozadjem

Rimska umetnost:

- o Konec 6. stoletja pr. n. št.
- o Arhitektura
  - Grška in etruščanska arhitektura
  - Svetišča v središču mesta
  - Mavzoleji, amfiteatri, akvedukti, viadukti, slavoloki
  - Kupolna, obočna gradnja
  - »beton«-majhni kamni, zdrobljena opeka
  - Forumi oz. trgi, bazilike, terme oz. kopališča
  - Villa-bogata predmestna hiša

- Domus-tip mestne hiše
- Insula-revna blokovska hiša
- o Kiparstvo
  - Voščeni odlitki pokojnikov iz katerih so naredili kipe
  - Realistični in ne idealni
  - Navdušeni nad Grki in Etruščani
  - Veliko grških kipov so prepeljali v Rim
  - Dosežki vojske, portreti sodobnikov
  - Relievi za okras oltarjev, slavolokov, visokih stebrov..
- o Slikarstvo
  - Stenske poslikave (Pompeji, Herkulanum)
  - Poskušali so ustvariti večerne zarje, iluzijo materialov, poglobljanje prostora

Starokrščanska umetnost:

- o 2. in 3. stoletje
- o Čas Rimskega cesarstva
- o Krščanstvo
- o Slikarstvo
  - Slike v katakombah
  - Simboli (križ-krščanstvo...)
  - Motivi iz svetega pisma
  - Okrašeno sveto pismo
  - Mozaiki, freske
- o Kiparstvo
  - Versko-politične spremembe, nove umetnosti iz oddaljenih rimskih provinc
  - Sarkofagi (globoki relief)
  - Liki mirno stojijo v omejenem okolju, osebe so pogreznjene v notranji svet
- o Arhitektura
  - Bazilika
    - ∞ Razdeljena na 3 ali 5 ladij

Bizantinska umetnost:

- o Od leta 395
- o Razdelitev rimskega cesarstva-razvila se je v vzhodnem delu
- o Posvetna, zasanjana lepota, lahke tunike, občutek za barvno modeliranje
- o Arhitektura
  - Opeka kot cenen gradbeni material
  - Cerkve-kupole, središni tloris
  - Značilna oblika bizantinske cerkve: tloris-gr. enakorami križ, kupola nad središčem, nad ladjami
- o Slikarstvo
  - Sloke, razgibane osebe→stroge, čelne podobe svetnikov (tabelno slikarstvo)-ikone
  - Zelo pomembna vera-na mozaikih zlato ozadje, na freskah temnomodra

Umetnost prehodnih obdobj/preseljevanje ljudstev:

- o od leta 500
- o Prisiljena ljudstva so prinesla svojo kulturo, ki se je pomešala s prejšnjo
- o Samostani s šolami
- o Arhitektura
  - Skromna, cerkve in naselja na vzpetinah

- o Kiparstvo
  - Zlatarstvo, kamniti reliefi

Karolinška in Otonska umetnost:

- o Od leta 750
- o Karolinška umetnost
  - Karel Veliki
  - Karolinška minuskula/karolina
- o Otonska umetnost
  - Oto
- o Arhitektura
  - Cerkve, samostane, dvore, utrjene stolpe in obzidja so gradili iz kamna in opeke
  - Samostani v obliki križiščnega kvadrata-določen osnovni tip
  - Zgledovala se je po antični
- o Kiparstvo
  - Slonokoščeni reliefi, s katerimi so okrašene platnice knjig
  - Kipi velikih dimenzij iz enega dela
- o Slikarstvo
  - S posnemanjem antike so želeli doseči zaobljenost
  - Slike s sporočilom, zgodbo
  - Ikone evangelistov
  - Grško-rimska zgodovina, njihove enciklopedije
  - Upodobitve vladarjev, dinastičnih prednikov
  - Veliko ohranjenih rokopisov, malo pa fresk in mozaikov

Romanika:

- o Od leta 1050
- o Čas zmagovite cerkve
- o Ni enotnega romanskega sloga, razlikuje se po pokrajinah
- o Skladnost med staro in novo zavezo
- o Najlepše cerkve so v Franciji
- o Arhitektura
  - Vrhunec v 12. Stoletju
  - Križiščni kvadrat
  - Notranjost cerkev je bolj pregledna, stene so nerazgibane, okna ozka z vitraži
  - Tloris latinskega križa
  - Pod glavno apsidno in oltarjem je kripta-podzemni prostor v katerem so relikvije
  - Zunanost: skupine stolpov, cerkev spominja na trdnjavo
  - Polkrožni lok (nad okni, vrati)
  - Velike in visoke
- o Kiparstvo
  - Izrazito pripovedno-bogata zaporedja prizorov iz svetega pisma
  - Sodelovala sta arhitekt in kipar
- o Slikarstvo
  - Stenske in okenske poslikave
  - Nekatero steno so bile popolno prekrite s freskami
  - Slike imajo zaradi zgodbe kompozicijsko in barvno svobodo

Gotika:

- o Od leta 1150
- o Gotsko je pomenilo »barbarsko«
- o Umetniki so bili vedno bolj samostojni
- o Pojavili so se intelektualci, posvetna književnost, viteški romani, pesmi, basni, posvetna raba
- o Novo znanje matematike, zakonov statike, novih tehničnih spoznanj
- o Domovina gotike-Francije
- o Arhitektura
  - Najpomembnejša, katedrale so se dvigale visoko, ugotovili so kako narediti visoke stene, ne da bi bile zelo debele
  - Ugotovili so kako narediti visoka okna z vitraži
  - Prostor ni več pregleden in prostoren, stebri, stolpi, stene, krogovičevje
  - Vzdolžna osnova-latinski križ
  - Šilasti loki nad vrati in okni
  - Pročelja so pokrita z mnogimi drobnimi kipci in paličastimi členi, ni jasno
  - Gradnja ne lesenih zgradb
  - Zadnje obdobje v katerem so zidali gradove na vzpetinah
- o Kiparstvo
  - Kipi so bili podobni kiparjevim bližnjim
  - Motivi iz resničnega življenja
  - Razgibanost v prostoru je like iz toge oblike spremenila v »živo« postavitev
  - Portretna zvestoba-svetnike in pomembne osebe so spremenili v osebe, ki so živele v tistem času
  - V zgodnji gotiki-okrasitev cerkev
  - Tesnejši stik med svetnikom in vernikom
  - V mestih so bili postavljeni kipi ob katerih so se ljudje zbirali
- o Slikarstvo
  - Močna verska čustva (trpljenje, usmiljenje, ponižnost, kesanje, pravičnost, skromnost...)
  - Vsakdanjik, viteški epi
  - Človekova podoba je postajala vse bolj realistična, tudi portret
  - Pomembna je postala tudi svetloba
  - Prostor so upodabljali vse bolj realistično
  - Velike razlike med posameznimi pokrajinami
  - Vitraži-slike na steklu, močne barve ločene s črno črto iz svinca
  - V Sloveniji je bila gotika zelo močna